

פרישת שלח-לך
 "בענייני המרגלים"

מסכת סוטה (לד:-לה.):

"(במדבר יג) 'שלח לך אנשים' - אמר ריש לקיש: שלח לך - מדעתך, וכי אדם זה כורך חלק רע לעצמו? והיינו דכתיב: (דברים א) 'וייטב בעיני הדבר', אמר ריש לקיש: בעיני - ולא בעיניו של מקום. (דברים א) 'ויחפרו לנו את הארץ' - אמר ר' חייא בר אבא: מרגלים לא נתכוונו אלא לבושתה של ארץ ישראל. כתיב הכא: 'ויחפרו לנו את הארץ', וכתיב התם: (ישעיהו כד) 'והפרה הלכנה ובושה החמה וגו'." (במדבר יג) 'ואלה שמותם למטה ראובן שמוע בן זכור' - אמר רבי יצחק, דבר זה מסורת בידינו מאבותינו: מרגלים על שם מעשיהם נקראו, ואנו לא עלתה בידינו אלא אחד: (במדבר יג) 'סתור בן מיכאל', סתור - שסתר מעשיו של הקב"ה, מיכאל - שעשה עצמו מך. אמר רבי יוחנן, אף אנו נאמר: 'נחבי בן ופסי', נחבי - שהחביא דבריו של הקב"ה, ופסי - שפיסע על מדותיו של הקב"ה. (במדבר י"ג) 'ויעלו בנגב ויבא עד חברון' - ויבאו מבעי ליה! אמר רבא: מלמד, שפירש כלב מעצת מרגלים והלך ונשתטח על קברי אבות, אמר להן: אבותי, בקשו עלי רחמים שאנצל מעצת מרגלים. יהושע כבר בקש משה עליו רחמים, שנאמר: (במדבר יג) 'ויקרא משה להושע בן נון יהושע', יה יושיעך מעצת מרגלים. והיינו דכתיב: (במדבר יד) 'ועבדי כלב עקב היתה רוח אחרת עמו וגו'...."

(במדבר יג) 'וישובו מתור הארץ וילכו ויבאו' - א"ר יוחנן משום רבי שמעון בן יוחי: מקיש הליכה לביאה, מה ביאה בעצה רעה, אף הליכה בעצה רעה. (במדבר יג) 'ויספרו לו ויאמרו באנו וגו', וכתיב: 'אפס כי עז העם' - אמר רבי יוחנן משום ר"מ: כל לשון הרע שאין בו דבר אמת בתחילתו - אין מתקיים בסופו. (במדבר יג) 'ויהס כלב את העם אל משה' - אמר רבה: שהסיתן בדברים, פתח יהושע דקא משתעי, אמרי ליה: דין ראש קטיעה ימלל? אמר: אי משתעינא אמרי בי מילתא וחסמין לי, אמר להן: וכי זו כלבד עשה לנו בן עמרם? סברי בגנותיה קא משתעי, אישתיקו, אמר להו: הוציאנו ממצרים וקרע לנו את הים והאכילנו את המן, אם יאמר עשו סולמות ועלו לרקיע לא נשמע לו? (במדבר יג) 'עלה נעלה וירשנו אותה וגו' והאנשים אשר עלו עמו אמרו לא נוכל וגו' - אמר רבי חנינא בר פפא: דבר גדול דברו מרגלים באותה שעה, כי חזק הוא ממנו - אל תקרי ממנו אלא ממנו, כביכול, אפילו בעל הבית אינו יכול להוציא כליו משם. (במדבר יג) 'ארץ אוכלת יושביה היא' - דרש רבא, אמר הקב"ה: אני חשבתיה לטובה והם חשבו לרעה, אני חשבתיה לטובה - דכל היכא דמטו, מת חשיבא דידהו, כי היכי דניטרדו ולא לשאלו אבתרייהו, ואיכא דאמרי: איוב נח נפשיה, ואטרידו כולי עלמא בהספידא, הם חשבו לרעה - ארץ אוכלת יושביה היא.

(במדבר יד) 'ותשא כל העדה ויתנו את קולם ויבכו' - אמר רבה אמר רבי יוחנן: אותו היום [ערב] תשעה באב היה, אמר הקב"ה: הן בכו בכיה של חנם, ואני אקבע להם בכיה לדורות. ויאמרו כל העדה לרגום אותם באבנים, וכתיב: (במדבר יד) 'וכבוד ה' נראה באהל מועד' - אמר רבי חייא בר אבא: מלמד, שנטלו אבנים וזרקום כלפי מעלה. (במדבר יד) 'וימותו האנשים מוציאי דבת הארץ רעה במגפה' - אמר רבי שמעון בן לקיש: שמתו מיתה משונה. אמר רבי חנינא בר פפא, דרש ר' שילא איש כפר תמרתא: מלמד, שנשתרבב לשונם ונפל על טיבורם, והיו תולעים יוצאות מלשונם ונכנסות בטיבורם, ומטיבורם ונכנסות בלשונם. ורב נחמן בר יצחק אמר: באסכרה מתו."

מסכת סנהדרין (קט:):

מרגלים אין להם חלק לעולם הבא שנאמר (במדבר י"ד) 'וימתו האנשים מוצאי דבת הארץ רעה במגפה' וימתו בעולם הזה במגפה לעולם הבא.

מרגלים, נסכים וחלה — שלש פרשיות אלו כאו רצופות, זו אחר זו משמע, שנסכים וחלה כאו כתגובה ותיקון לחטא המרגלים. הנסכים באים ממעלה למוטה וחלה ממטה למעלה. הנסכים מנסכים אל השיתין, והם חלל שתחת המוכח כנגד מקום הנסכים, והשיתין היו מחוללים ויורדים עד התהוסי. וכחלה כתוב: „ותיה באכלכם מלחם הארץ תרימו תרומה לד'; ראשית עריסותיכם חלה תרימו תרומה“². להרים, ולהגביה למעלה. תכלית הכוונה של ביאת הארץ היא לקדש את הארץ ואת הארציות. לא זו המטרה להיות כמדבר, ארץ לא נושבת, ולהתפרנס מלחם מן השמים, המן. אמנם דור דעה היו בני המדבר, ואמנם המן היה לחם קדוש וטהור מן השמים, אבל בשביל כך אין הקב"ה צריך לכני אדם. יש לו בשמים מלאכים ושרפים למדי. הכוונה היא ש„השמים שמים לד' והארץ נתן לבני אדם“³, ובני האדם יחיו חיים ארציים, אלא שיקדשו את הארציות עצמה. וזה יתכן בשני אופנים: ממעלה למטה, להמשיך את הקדושה אף למטה-מטה, לתוך התהום, בחינת „גם כי אלך כגיא צלמות לא אירא רע, כי אתה עמדי“⁴, וממטה למעלה, להרים ולהגביה את כל הדברים החמריים למעלה. והנסכים וזחלה מסמלים את שני האופנים.

ולפיכך המרגלים, שלא רצו לעלות לארץ, ורצו להישאר כמדבר ולהיות בכחינת „דור דעה“, שכל עסקם במדרגות עליונות („כולם אנשים ראשי בני ישראל“), וכל פרנסתם בלחם מן השמים, היתה התשובה על חטאם פרשת נסכים ופרשת חלה. מהצד האחד יש להוריד את הקדושה אל השיתין המחוללין עד עמקי התהום, ומהצד השני אף „באכלכם מלחם הארץ“ — ולא דוקא לחם מן השמים — „תרימו תרומה“ למעלה.

מעפר קומי (עמודים ט'–י"א):

אל תקשו לבבכם כמריבה כיום מסה כמדבר. אשר נסוני אבותיכם בחנוני גם ראו פעלי. ארבעים שנה אקוט בדור ואומר עם תעי לבב הם, והם לא ידעו דרכי. אשר נשבעתי באפי אם יבאון אל מנוחתי (תהלים צה; ח–יא).

מזמורים אלו... אמרם משה רבנו ע"ה על העתיד... 'אל תקשו' — ראה בנבואה שיהיו אנשים שלא ירצו לצאת מהגולה לארץ ישראל, והזהירם ואמר אל תקשו לבבכם. 'כמריבה' — שרבו עמי שלא להלך לארץ ישראל ע"י עצת המרגלים. 'מסה' — ענין המסה וכליון, כיום שנגזר עליהם שיכלו כמדבר במשך ארבעים שנה לפי שכבר נסוני אבותיכם... 'אקוט' — הייתי כמריבה עמם ומאסתים, ואומר שהם עם שלבם תעה וסר מדרך הישר, לפי שלא רצו לדעת דרכי, אשר ע"י זה נשבעתי בחמתי שלא יבואו למנוחתי. (הר"י עמדין זצ"ל, בסידורו 'בית-יעקב' סדר 'קבלת שבת' [קמד]).

בפרשת המרגלים מתגלים הדברים בכל חומרתם: הן מצדנו, לאמור, קושי ההשתחררות מארצות העמים, והן מצד הקב"ה הנשבע בחימה שלא יבואו למנוחתו.

לא אנשים קטנים היו המרגלים — „כלם אנשים ראשי בני ישראל המה“ (במדבר יג, ג). וכי כסילים היו מרגלים? והלא כבר נאמר 'שלח לך אנשים, ובכל מקום שנאמר אנשים, בני אדם צדיקים הם... אלו לא נקראו כסילים אלא על שהוציאו דבה על הארץ, שנאמר 'ומוציא דבה הוא כסיל, אעפ"כ בני אדם גדולים היו ועשו עצמן כסילים. עליהם אמר משה 'כי דור תהפוכות המה בני לא אמן בס', שנבחרו מכל ישראל מפי הקב"ה ומפי משה... ואח"כ לסוף ארבעים יום נהפכו ועשו כל הצרה, וגרמו לאותו דור שילקה באותה המכה, שנאמר 'כי דור תהפוכות המה' — שנתבררו צדיקים ונתהפכו. (במדבר-רבה ט"ז, ד).

משונה הוא ענין העליה לארץ ישראל. כה קשה הוא הנסיון עד שבכחו להפוך צדיקים לרשעים. ולשם הצלחה בנסיון זה נדרשת עזרה: יה יושיעך מעצת מרגלים (סוטה לד:).

״ותשא כל העדה ויתנו את קולם ויבכו העם בלילה ההוא. וילנו על משה

ועל יתרוץ כל בני ישראל ואמרו אליהם כל העדה: לו מתנו בארץ מצרים או במדבר הזה לו מתנו ולמה ה' מביא אותנו אל הארץ הזאת לנפל בחרב. נשנו וטפינו יהיו לבו, הלוא טוב לנו שוב מצרימה... ויאמרו כל העדה לרגום אתם באבנים וכבוד ה' נראה באהל מועד" (במדבר יד; א-ו). 'ותשא כל העדה ויתנו את קולם' - ושיה' דברי נרגן כמתלהמים והם ירדו חדרי בטן' (משלי יח; ח), דברים שריגו המרגלים אחר הקב"ה גרמו להם צרה גדולה, שאילו לא שמעו למרגלים - לא היו לוקין עמהם. אלא שהשלימו אחריהם, שנאמר 'ותרגו באהליכם', - מהו ותרגו? תרתם גנות ארץ ישראל, שקראה הקב"ה ארץ טובה. 'ותשא כל העדה ויתנו את קולם'... ושיה' נתנה עלי בקולה על כן שנאיתה' - אותו קול שבכיתם נתן לכם ללקות כשנואים (תנחומא במדבר, שלח פרי' יא-יב).

אם בחטא העגל, על-אף האיום הנורא "הרף ממני ואשמידם" (דברים ט; יד) לאחר שנכשלנו בעוון החמור של עבודה זרה - בכל זאת "חסדי ה' כי לא תמנו", ורק שלשת-אלפי עובדי העגל מתו, ולא עכב החטא את הגשמת התכנית האלוהית "תבאמו ותטעמו בחר נחלתך מכון לשבתך... מקדש ה' כוננו ידיך" (שמות טו; יז). - הרי שבחטא המרגלים לא הועילה אפילו 'תשובת המשקל'. "במדבר הזה יפלו פגריכם וכל פקדיכם לכל מספרכם... וטפכם אשר אמרתם לבו יהיה - והביאתי אתם וידעו את הארץ אשר מאסתם בה. ופגריכם אתם יפלו במדבר הזה. ובניכם יהיו רעים במדבר ארבעים שנה, ונשאו את זנותיכם עד תם פגריכם במדבר" (במדבר יד; ט-לג).

וענשנו נמשך בכל הדורות כולם, כקצת דוד: "וימאסו בארץ חמדה לא האמינו לדברו, וירגו באהליהם לא שמעו בקול ה', וישא ידו להם להפיל אותם במדבר ולהפיל זרעם בגוים ולזרותם בארצות" (תהלים קו; כד-כו). וכך, על שמאנו לפתוח הפתח לגאולה ולחיים, נפלו בחלקנו הגלות והמות: ועל אותו הדור אמר ישעיה' ביום נטעך תשגשי ובבוקר זרעך תפריחי' - ביום שאמר ליטע אתכם בארץ עשיתם סיגים. 'ובבוקר זרעך תפריחי' - עד שלא כא השרב פרחת. 'נד קציר ביום נחלה' - ביום שאמרתי ליתן לכם נחלת אבותיכם עשיתם קלון בעולם. 'וכאב אנוש' - זה הפורענות שנטלתם ירושה לדורות, שבכו העדה בליל תשעה באב, ואמר להם הקב"ה: אתם בכיתם בכיה של חנם לפני, אני אקבע לכם לילה זו בכיה לדורות. ומן אותה שעה נגזר על בית המקדש שתחרב ועל ישראל שיגלו בין אומות העולם שכן הוא אומר וישא ידו להם להפיל אותם במדבר ולהפיל זרעם בגוים ולזרותם בארצות' - נשיאת יד כנגד נשיאות קול (תנחומא, שם).

אילת השחר (pp130-134):

שלוש גלויות גלה ישראל מארצו. הראשונה למצרים "מצרים ירד עמי בראשונה" (ישעיה נ"ב ד'). השניה לבבל לאחר חורבן בית ראשון, והשלישית למדבר-העמים לאחר חורבן בית שני. בקשר לגלות מצרים נאמר: "...ידוע תדע כי גר יהיה זרעך בארץ לא להם ועבדום וענו אותם ארבע מאות שנה" (בראשית ט"ו י"ג) כלומר שמלכתחילה נקבע לגלות קץ קצוב. סמוך ליציאתם ממצרים נאמר להם במפורש מפי הגבורה: "...פקד פקדתי אתכם... אעלה אתכם מעוני מצרים אל ארץ הכנעני... (שמות ג' ט"ו). "והבאתי אתכם אל הארץ אשר נשאתי את ידי לתת אותה לאברהם ליצחק וליעקב... (שם ו' ח'). כל ישראל ידעו כי מגמת פני העם, בדבר זה, היא לארץ-ישראל ואעפ"כ הצליח השטן לרקד בתוכם ולפתות את ראשי ישראל, שהיו כשרים וצדיקים, למאוס בארץ חמדה.

בספר "שיבת ציון" (ח"ב 18) מסביר גאון ישראל הנצי"ב מוהלאוין כי
התעכבותם של גולי בבל נבעה ממניעים של "יראת שמים" ופחדם שמא
ישובו בא"י לעבוד שוב עבודה זרה שנגמלו ממנה בבבל :

"... על הכתוב אני ישנה ולפי ער, קול דודי דופק! מפרשים חז"ל
כי בהיות קול דודי, הוא השם יהוה, שמו, דפק ע"י כורש ומי
בכס בכל עמו וכי, והרבה סרבו לעלות בארץ ורחצתי את רגלי
איכתה אטונפים שפרשני חז"ל: רחצתי את רגלי מהלאת ע"ז שאותו
מקום (א"י) משיאני לעבודה זרה. ולפי דעתם הקלה שענתם היא
שענה טובה וחוקה, ובכל זאת היתה הרענות על זה ממנו יתברר?
ממור מכתבו של אב"ד גריידיטץ רבי אליהו גוטמאכר (שיבת ציון ח"ב
40) מבואר כי הסמינים של גולי בבל והתעכבותם מלעלות לארץ נבעו
ממתכבתם כי הגאולה תבוא בדרך ניסית ושלא בדרך הטבע:

"בעונותיהם הרבים רבים טעוים בהשגם שיהיו יושבים בהכרת
הששועים כל אחד כפי דרכו בניחו, ופמאום נפתחו שערי רחמים
וישעו מופתים בשמים ובארץ וכל יעודי הנביאים יתקיימו ויקראו
אותם במקום שבתם, מה היה יותר (ברור) מקץ השבעים שנה דבבל
שחיה מויעד עד ותו לא. אבל לא כן הוא.

ובכל זאת עד כמה התאמץ דניאל (פרק ט'), ועד כמה התקרב בחמה
לדרך הטבעי ולא אמרו כמו המתחמקים: "שבו איש חתויו הגאולה
צריכה לבוא!"

באגרות הראי"ה (אגרת שי"א) מסביר הראי"ה קוק את הכשירות של עולי
בבל ואת התוצאות הטובות למרות הסרונם של גדולים וטובים בעליה של
עזרא שבבל:

"... וכבר היה בימי עזרא שכמה גדולים וטובים לא רצו ליסד את
הישוב בארץ-ישראל, ונשארו בבבל, ועזרא לקח עמו את הפסולים
שהיו מעשיהם כשורים והיה העולם ראוי להיות נחפץ להל מלה
מפניהם. והיו מחללים את השבת גם בא"י (נחמיה י"ג), ומכל מקום
גרם הדבר שע"י צמיחת ישיעה זו נבנה הבית השני, שזכינו על
ידו לפרטוס חורה שבע"פ והרחבת גודרות חכמים והתפשטות תורה
בישראל, כדאוחא בספר היכלות שיעיר הדרה של חורה היה ע"י
הבית השני...".

מאיסת ארץ. מודה בה נכשלו המרגלים בדרך המדבר נחנה את אוחותיה
לרעה בחטוניה הממושכת של עם ישראל. חלק לא מבוטל מהסבל והחלאת
שסבלנו פגלות הם בגלל חטא המרגלים. ולפי הספר "קול התור" נמשך הפס
של חטא המרגלים עד ימינו ממש ובידנו לתקנו ע"י "השוכה המשקלי"
ברבי חובה לארץ-ישראל ונבונה בפועל (פרק ה):

"תקנו רב לחטא המרגלים יוכל לבא ע"י גאולת ירושלים ונבונה
ועל ידי הפעולות לקיבוץ גלויות, לפי הכלל החדש כי זה לעומת זה
עשה א-להים, ומדה כנגד מדה היא, הן לחוב והן לזכות, תקן במה
שפגמתו: לתקן כל דבר לפי המקום ולפי הזמן, לפי המעשה ולפי
הפרסום.

מי לנו גדול מאותם שהחזירה העדה עליהם: "כולם אנשים, ראשי בני
ישראל הנה" ופרש"י שם: "כל אנשים במקרא לשון חשיבות. ואותה שעה
כשרים חיו". ובמדרש תהומא מבואר הדבר יותר:

"... וכי כסילים היו המרגלים ותלא כפר נאמר 'שלה לך אנשים, וכל
מקום שנאמר בו 'אנשים' בני אדם צדיקים הם. ומנוי אותה אומר
שהיו צדיקים, שהיו משה לא רצה לשלח מדינה עצמו, אלא נמלך
בקב"ה על כל אחד ואחד, פלוגי משבט פלוגי ואמר לו הקב"ה:
ראויים הם ונמנו שאמר לו הקב"ה למשה ראויים הם? שנאמר:
וישלח אותם משה ממדבר פארן על פי ה'".

"חטא המרגלים במדבר בימי משה — כותב הגאון המקובל ר' הלל
משקלו בספר "קול התור" (פרק ה') — הוא אחד החטאים הגללים
הגדולים הרובץ על עם ישראל בכל הדורות עד היום. על פי מדרש
רבותינו נגזרה בפי' לדורות בגלל חטא המרגלים, בניה על חורבן
בית המקדש, חורבן ירושלים ושפמת זארא. במדה מרובה סבלו
וטובלים ישראל בכל הדורות, סבלות ותלאות הגלות המרה בגלל חטא
המרגלים".

מבואר כי המאוסה בארץ המדה של דור המדבר הוא אחד החטאים היותר
חמורים, וכי מסביר גם רבי מאיר שמחה מדוניסק, כי חטא המרגלים המור
מחטא העגל:

"... ותקפיד השם יהוה על כבוד הארץ יותר מעל כבודו, כפיכול,
עד שלפשייה העגל אחרי שונם מחל להם השי"ת, וינחם ה' על
הרעה אשר דבר ה' לעשות. ועל הוציאת דבת הארץ וימאסו בארץ
המהל — עשבע ה' ולא ינחם. כמו שנאמר: 'אל תעלו כי אין ה'
בקרבכם!'"

גלות שניה גלו ישראל לבבל, גם כאן היה הקץ קצוב וגלוי "למלאות דבר ה'
כפי ירמיהו, עד רצחה הארץ את שבחיהיה כל ימי השמה שבתה, למלאות
שבעים שנה" (דבה"ה ב, ל"ז כ"א) ואעפ"כ כאשר מלאו שבעים שנה וה'
פקד את עמו בהכרות כורש, רבים רבים לא עלו לארץ, ואילו עם עזרא עלו
מבבל "יעשרה יחסי" מדלת העם בעוד כמה גדולים וטובים לא רצו לעלות
ליסד הישוב ונשארו בבבל, וכי מבואר במסכת יומא (ט"ז ב'):

"רייש לקיש היה שוחה בירדן, בא רבה בר רב הונא והושיט ידו לריש
לקיש, אמר לו ר"ל 'אלהא סינא לכי' (אלקים שונא לכם — ופשיי
לכל בני בבל שלא עלו בימי עזרא ומנעו שכינה מלבוא ולשוב לשרות
בבית שני) דכתוב: 'אם חמה היא נבנה עליה שרית כסף, ואם דלה
היא נצור עליה לוח אוז' — אם עשייתם עצמכם כחומה ועליהם
כולכם בימי עזרא, נמשלתם ככסף שאין רקב שלט בני עכשיו
שעליהם כדלתות (לחצתי) — רש"י" נמשלתם כארו שחרקב שולט ברי".

אש קודש (עמוד נה' שנת ת"ש):

עלה נעלה וירשנו אותה כי יכול נכל לה. ונבין נא הא המרגלים דברים של טעם ושכל אמרו. אפס כי עז העם וכי הערים בצורות וכי ולמה לא התופח כלב עמהם לסתור את שלכם ודברי טעמים. רק סתם עלה נעלה וכי.

אבל כך צריכה להיות אמונת אש הישראל, לא בלבד בשעת שנואה מבוא ודרך לישועתו גם ע"פ שכלו ודרך חסדע יאמין בדי שיושועתו לישועתו יאמין בדי שיושועתו ויתחוק באמונתו ובטחונו, ואדרבה בשע"ז זו סוב שלא יתעקש למצא איזה של ומבוא על דרך חסדע, כי כיון שע"פ פשוט לא ימצא אז ח"ו תוכל אמונתו עי"ן להפגם, נפגם באמונתו ובטחונו כדי יכול לעצור את ישועתו ח"ו רק צריך לאמר הכל אמת, שעו העם היושב בה, כנים הדברים. שעדים בצורות וכי. ומ"מ הנני מאמין בדי שהוא למעלה מהגבול והטבע שיושועתו עלה נעלה וירשנו אותה בלא שכל ובלא סברה, ואמונה ובטחון כזה בדי מקרב את ישועתנו.

בתיבות שלהם:

זוה ענינה של ארץ ישראל שהיא מקום ששורה בו קדושה עליונה. כדאיתא בתנא דבי אליהו (זוטא פ"ב) שהקב"ה ברא את כל הארצות כולן והפריש את ארץ ישראל תרומה מכל הארצות, והיינו שמכל הארצות ארץ ישראל היא בחי תרומה שהיא קודש לה, שכל הארצות הן גשמיות ואילו ארץ ישראל היא הנשמה הרוחנית של כל הארצות ושל כל העולם ששורה בה קדושה עליונה. ויהודי הנמצא בארץ ישראל חוכה לאור קדושתה שורה עליו קדושה עליונה ומסוגל להתקדש ולהתקרב להש"ת. וכן מצינו במא"כ (בראשית יב) ויאמר ה' אל אברם לך לך מארצך וממולדתך ומבית אביך אל הארץ אשר אראן. ועמדו המפורשים שלא מצינו כלל בתורה, שהראה לו הקב"ה לאינו ארץ ילך, ומפרש הספורנו,

ותנה חטא המרגלים תביא בכיה לדורות כדרכת רבותינו על הפסוק ירבעו העם בלילה ההוא אותו לילה היה ליל תשעה באב שבו נחרב בית המקדש. נמצא שתקון חטא המרגלים צריך להיות ע"י בנין בית המקדש, ולפני בנין בית המקדש צריך להיות בנין ירושלים כמונאר עפ"י רבינו (הגר"א) לפי תפסוק ירושלים תבנה והיכל הוסי' שנאמר על אחתלאת דגאולה האחרונה כמו בימי כורש.

ובעומותינו הרבים, רבים הם החוטאים חטא גדול של וימאסו בארץ חמדה. גם רבים מתופשי תורה לא ידעו ולא יבינו שנתפשו בחטא המרגלים, נסתפו בקליפת חטא המרגלים בכל מיני סברות כוזבות ותאנות, שוא ומדחפים. גם מכסים את סברותיהם בדעה המופרכת שאין מצות ישוב ארץ-ישראל נוגהת בזמן הזה. דעה זו שכבר התפרכה עפ"י גאוני עולם ראשונים ואחרונים. אך המרגלים האלה (של תקופתנו) רואים להיות יותר גדולים מרבותינו הנחמדים והאמוראים שקבעו כי ישיבת א"י שקולה כנגד כל המצוות שבתורה.

ורבינו הרמב"ן יע"א שקבע את מצות ישוב א"י במצות עשה שבתורה וירשתם אותה וישבתם בה ורבינו בעל התוס' יו"ט כתב: כי לפני הגאולה הדיה אחלהה כמו שאיה בימי כורש גדול שני. וכן רבינו הש"ה הקדוש (בשער האותיות) המבאר את גדול מצות ישוב א"י שכל עת וכל זמן לא פסקה הקדושה של מצות זו אף לרגע אחד.

ומי לנו גדול בכל הדורות האחרונים כרבינו הגר"א קדוש ישראל אשר בדברים חוצבים להבות אש האין בתלמידיו לעלות לארץ-ישראל ולעסוק בקיבוץ גלויות. והרבה לורו את תלמידיו לחיית את קץ הגולה לקרב קץ הגאולה ע"י ישוב ארץ-ישראל. כמעט בכל יום דיבר אלינו רבינו ברת התרגשות כי 'בצינו ובירושלים הדיה פליטה ולא לאחר את המועד. ומי ימלל ומי יתאר את גדול דאגתו של רבינו בדברו אלינו הדברים הללו ברוח קדשו ובדמעות בעיניו... הנה עלית עומא ונתמיה היתה מגלות בכל, וכל פקידא משמים צריכה להיות פקידא באיתערותא דלחתא. וכמו שרבינו אומר בכמה מקומות שאפיקדא בעקבות משיחא הדיה תחילה כמו בימי כורש בימי בית שני'.

בספר קול התור (פרק ה') הוא מספר: "שרבים מאחינו בני ישראל וביניהם גם מעשרי עם שבמדינות רוסיה אשר התכוננו בתלהבות לנסוע לארץ-ישראל במצות רבינו הגר"א ונתקרו דוקא ע"י כמה מתופשי תורה אשר לא ידעו ולא יבינו...". הגר"א עצמו נותן הסבר לתופעת תמותה וחמורה זו: "כי בקיבוץ גלויות יגבר הסטרא אחרא והמנא ליצלה וזמ"ש במדרש: כשישראל יוצאים מן הגלות עמלק מזדמן להם בדרך. והוא כוח הממאה אשר על זה נאמר: אשר קרץ בדרך. מה חזק כוחו, כח השטן, שתכנס דעה כותבת גם בתופשי תורה לעכב את הגאולה. (ואם תתמה כיצד יחכו הדבר ?) הרי מרגלים היו גדולי ישראל והשטן השיאם ר"ל".

יל

ישמעל מיוחדת ככך שהיא הארץ אשר אראך, שבה
 הקב"ה מתראה ליהודי ובה מסוגל יהודי להגיע
 לדבקות בה'. ואם כל העולם הוא בכלל הדברים
 המיוחדים ממנו ית', מיוחדת ארץ ישראל מכל
 הארצות שיהודי מסוגל בה להתקרב להשי"ת. ועוד
 מצינו בחז"ל שהקב"ה משרה שכינתו רק בארץ
 ישראל, כדאיתא במכילתא (בא, פר' א) תדע שאין
 השכינה נגלית בחוץ לארץ, שלכן ברח יונה לחז"ל.
 והיינו שהתגלות הנבואה לנביאים היא בארץ ישראל
 בלבד. ולא דוקא נבואה שהיא המדרגה העליונה
 של התגלות השכינה, אלא כל יהודי לפי ערכו רואה
 בארץ ישראל התגלות השכינה, לנביאים זה
 בהתגלות הנבואה, ולכל יהודי בהתגלות השכינה
 שרואה לפ"ע אלקותו ית' בבחי' אל הארץ אשר
 אראך. וענין ארץ ישראל הוא כמאה"כ בפר' ורא
 ולקחתי אתכם לי לעם וגו' והבאתי אתכם אל הארץ,
 יציאת מצרים היתה בבחי' אירוסין שבה לקח הקב"ה
 את ישראל להיות העם הנבחר, וביאת הארץ היא
 בחי' נישואין והבאה לביתו, והבאתי אתכם אל
 הארץ.

הארץ אשר אראך היינו הארץ ששם אתראו אלקי
 במראות אלקים, כדכ' להלן ויעבור אברהם בארץ
 עד מקום שכס עד אלון מורה וירא ה' אל אברהם
 ויאמר לזרעך אתן את הארץ הזאת. והיינו שהקב"ה
 נתן לו סימן לארץ, אשר אראך, הארץ שם אתראה
 אליך, ואברהם הלך עם סימן זה בידו עד אלון מורה
 שם נראה אליו הקב"ה וידע שזוהי הארץ אליה אמר
 לו הקב"ה ללכת. ועל מדרגתה הרוחנית של הארץ
 אמר לו הקב"ה דבר ראשון לזרעך אתן את הארץ
 הזאת, שזו הברכה העיקרית, בחי' אשר אראך, שבה
 הקב"ה מתראה אל יהודי ובה יהודי רואה את השי"ת,
 וכלשון הראב"ד בספר בעלי הנפש, בן אדם פקח
 עיניו וראה תמונת יוצרך. והפ' בזה דהנה כל העולם
 הוא כשמו מלשון העלם, שהאלקות נעלמת בו ואין
 רואים את הקב"ה, אבל בארץ ישראל יש קדושה
 עליונה, שהיא הארץ אשר אראך, ששם מסוגל יהודי
 לראות אלקותו ית'. ולכן חוזר ונשנה כ"כ הרבה
 פעמים בתורה הענין שהקב"ה נתן לישראל את
 הארץ, שלכאורה מה גודל חשיבותה לעומת ארצות
 אחרות הגדולות ממנה פי כמה וכמה, אלא שארץ

מסכת כתובות (ק):

ת"ר: לעולם ידור אדם בא"י אפי' בעיר שרובה עובדי כוכבים, ואל ידור בחז"ל ואפילו בעיר שרובה
 ישראל, שכל הדר בארץ ישראל - דומה כמי שיש לו אלוה, וכל הדר בחוצה לארץ - דומה כמי שאין לו
 אלוה, שנא': +ויקרא כ"ה+ לתת לכם את ארץ כנען להיות לכם לאלהים, וכל שאינו דר בארץ אין לו
 אלוה? אלא לומר לך: כל הדר בחז"ל - כאילו עובד עבודת כוכבים; וכן בדוד הוא אומר: +שמואל א'
 כ"ו+ כי גרשוני היום מהסתפח בנהלת ה' לאמר לך עבוד אלהים אחרים, וכי מי אמר לו לדוד לך עבוד
 אלהים אחרים? אלא לומר לך: כל הדר בחז"ל - כאילו עובד עבודת כוכבים.

מסכת כתובות (קיא):

ויאמר רב ענן: כל הקבור בארץ ישראל - כאילו קבור תחת המזבח, כתיב הכא: (שמות כ) 'מזבח אדמה
 תעשה לי', וכתיב התם: (דברים ל"ב) 'וכפר אדמתו עמו'. עולא הוה רגיל דהוה סליק לארץ ישראל, נח
 בפשיה בחוץ לארץ, אתו אמרו ליה לרבי אלעזר, אמר: אנת עולא (עמוס ז) 'על אדמה טמאה תמות!' אמרו
 לו: ארונו בא, אמר להם: אינו דומה קולטתו מחיים לקולטתו לאחר מיתה.

מסכת כתובות (קיא):

'ורוח להולכים בה' - א"ר ירמיה בר אבא א"ר יוחנן: כל המהלך ארבע אמות בארץ ישראל - מובטח לו
 שהוא בן העולם הבא.

מסכת כתובות (קיב-קיב):

רבי זירא כי הוה סליק לא"י, לא אשכח מברא למעבר, נקט במצרא וקעבר. אמר ליה ההוא צדוקי: עמא
 פזיזא דקדמיתו פומייכו לאודניכו, אכתי בפזיזותייכו קיימיתו! אמר ליה: דוכתא דמשה ואהרן לא זכו לה,
 אנא מי יימר דזכינא לה! ר' אבא מנשק כיפי דעכו. ר' חנינא מתקן מתקליה. ר' אמי ורבי אסי
 קיימי משמשא לטולא ומטולא לשמשא. ר' חייא בר גמדא מיגנדר בעפרה, שנאמר: (תהלים ק"ב) 'כי רצו
 עבדיך את אבניה ואת עפרה יחוננו'.